μετάφρασιν εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία ὅτι ἕνας κύριος παράγων γιὰ νὰ δείξῃ ἕνα ἔργον ἀριστοτέχνημα εἶναι ἡ ἑνότης τῆς γλώσσας. Μὰ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς σήμερα μὲ τὰ γλωσσικά μας χάλια: οὔτε λόγος μπορεῖ νὰ γίνῃ γιὰ τὴν καθαρεύουσα ὄχι μόνο τοῦ Χατζιδάκι ἀλλὰ ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν πιὸ μετριοπαθῆ καὶ ὀλιγώτερον ἀττικίζουσαν.

Παρουσιάζεται λοιπὸν τὸ ἑξῆς δίλημμα: ἢ νὰ γράψῃς σὲ μιὰ γλῶσσα ἀνάμικτη, σὰν αὐτὴ ποῦ σοῦ γράφω τωρα, καὶ ποῦ μιλοῦμε κάθε μέρα, προσπαθῶν νὰ σώσῃς τὴν φυσικότητα καὶ νὰ μὴ ξαφνίσῃς καὶ τὸν μᾶλλον μετριοπαθῆ ἀκροατήν, ἢ νὰ θυσιάσῃς τὰ πάντα εἰς τὴν ἁρμονία καὶ τὴν ἑνότητα· αὐτὸ πιθανον νἀρέσῃ μετὰ 50 χρόνια· ἀλλὰ σήμερα ἀπο τοὺς ἐννενήντα στοὺς ἑκατον θὰ θεωρηθῇ ἕνα τετοιο ἔργον μαξιλαρωτέον!

Ἔπειτα, καθὼς ἔμαθα οὔτε προσεκλήθη ὁ κ. Σωτηριάδης στὰς δοκιμάς, οὔτε το χειρόγραφόν του ξαναεῖδε ἀφότου το ἔδωσε γιὰ πρώτη φορά, καί, τὸ σπουδαιότερο ἡ μετάφρασις ποῦ ἀκούσαμε δὲν ἦτον ἡ δική του, ἰδία κι ἀπαράλλαχτη· ἐπειδὴ φαίνεται ἐκρίθη σκόπιμον να διορθωθῇ εἰς πολλα μέρη ἐπὶ τὸ καθαρευουσικώτερον!

Δικός σας
Ε. Τ.

ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΑΤΡΑΓΟΥΔΑ

Ἀγαπητὲ «Νουμᾶ»,

Στὴν πρωινὴ ἐφημερίδα «Ἀθῆναι», ἡ ὁποία μέσα στὸ ἐθνοσωτήριο πρόγραμμά της ἔχει ἀναγράψῃ καὶ τὴν ἀναμόρφωση τῆς ἐθνικῆς ριλολογίας, εἶδα αὐτὲς τὶς ἡμέρες να δημοσιεύωνται μερικα ἀπὸ τα δημοτικά μας τραγούδια. Καὶ σὲ βεβαιώνω ἔφριξα. Μοῦ φαίνεται ἀκόμα, πῶς καὶ τῶν παλιῶν τραγουδιστάδων τὰ κόκκαλα θα ἔτριξαν ἀπὸ θυμὸ μέσα στὸν ταφο τους. Ἁμαρτίες εἶχαν· ἴσως τοὺς βασανίζουν ἔτσι γιατὶ δεν ἐτραγούδισαν στὴν καθαρεύουσα.

Για ἄκουσε στίχους ἑνὸς τραγουδιοῦ

«Μια λίγερὴ ψυχομαχᾷ καὶ λέγουν πῶς πεθαίνει
Κοὶ μπαινοβγαίνει ἡ μάνα της ὡσαν δαιμονισμένη»

Καὶ παρακατω.

«Στοῦ πεθεροῦ μου τὴν αὐλὴν βλέπω χορὸν παπάδες..

Δὲν σοῦ φαίνονται καὶ ἐσένα οἱ στίχοι αὐτοὶ σὰν να ἐβγῆκαν ἀπὸ τὴν ἐμπνευσμένη μοῦσα τοῦ ἐθνικοῦμας ποιητοῦ κ. Πολέμη, ἢ τούλαχιστον κανενὸς ἀπὸ τοὺς μαθηταδες του;

Δικός σου
Γ. Μ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

— κ. Ἀντικλέωνα, Καὶ τὸ χαριτωμένο αὐτό: Κάποιος φίλος μας μιλοῦσε μιὰ φορὰ μὲ τὸν κ. Σκουλούδη γιὰ τὸν κ. Κλέωνα Ραγκαβῆ. Ὁ φίλος μας εἶπε: Τί κρῖμα νὰ εἶναι τόσο καλὸς διπλωμάτης ὁ κ. Ραγκαβῆς καὶ νὰ θέλῃ νὰ κάνῃ καὶ τὸ φιλόλογο! Καὶ ὁ κ. Σκουλούδης, ἀπάντησε: Τί κρῖμα νὰ εἶναι τόσο καλὸς φιλόλογος καὶ νὰ θέλῃ νὰ κάνῃ καὶ ττὸν διπλωμάτη! — κ. Ν. Ξερ Στὸ φύλλο τῆς Πέμπτης ποῦ θὰ τὸ ἐκδώσουμε πρὸς τιμὴν τοῦ Μιστριώτη, θὰ δημοσιεύσουμε κ' ἕνα ἄρθρο τοῦ γελοίου Γερμανοῦ ξυλοσχίτη Thumb γιὰ τὴ γλῶσσα μας. Ἴσως ἀναδημοσιεύσουμε κι' ἀπὸ τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸ λεξικὸ τοῦ Μπάρτ καὶ μερικὰ λόγια μὲ τὰ ὁποῖα ὁ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις τοῦ λεξικοῦ, ἀποδεικνύει γελοῖον τὸν κ. Γ. Ν. Χατζιδάκιν τοῦ «Ἐμπρὸς». Scripta manent, ἔλεγαν οἱ Λατῖνοι. Κι' ὁ κ. Χατζιδάκις τὸ λησμόνησε τὸ ρητὸ αὐτό, — Φίλο μας. Θὰ μιλήσουν κι' αὐτοί, ἀν καὶ μιλᾶνε τόσα χρόνια τώρα μὲ τὰ ἔργα τους. Χτὲς ἀκόμα μᾶς ἔστειλε ὁ κ. Ψυχάρης τὴν προκήρυξι τοῦ φετεινοῦ διαγωνισμοῦ του γιὰ τὴ γλῶσσα. Ὅταν τὴν δημοσιεύσουμε θὰ δῆτε ποιοὶ δουλεύουνε καὶ ποιοὶ σαλιαρίζουν καὶ βρίζουνε!

ΑΓΚΑΘΙΑ ΚΑΙ ΤΡΙΒΟΔΟΙ 2

JUDAS ERRANT

ΜΠΗΚΑΝ ΚΛΕΦΤΑΙΣ Σ'ΤΟ ΜΑΝΤΡΙ..

— Ἔ, ρέ, πανηγῦρ' ποῦ θὰ βρῆτε ἐκεῖ πέρα! Ἀμ. δὲν εἴσαστε μονάχ' νὰ παραπονιέστε, ἔχετε καὶ συντρόφια—εἶπ' ὁ Γιωργούλης δείχνοντας τὸ λημέρι.

—Ἔχετε κι' ἄλλους αἰχμάλωτους, καπετάνιε; ρώτησε ὁ κὺρ Νικολάκης, κ' ἄρχισε λίγο λίγο νὰ πέρνῃ κουράγιο

—Ὅσ' γιὰ περάσαν ἀπὸ ψὲς τὸ βράδ' γιὰ τὸ πανηγῦρ' τῆς Κούμης, Χαλκιδιῶτες, Καμπιῶτες, ἀπ' τὴ Στενή, οὔλς τοὺς πιάκαμ' καὶ τοὺς δέσαμ' 'κεῖ κάτ'...

—Καὶ τί θὰ μᾶς κάνετε τώρα, καπετάνιε, παστρουμᾶ; ξαναρώτησε ὁ Νικολάκης, ἔχοντας κέφι γιὰ κουβέντα, μ' ὅλαις τὶς ἄγριαις ματιαὶς τῆς γυναῖκάς του γιὰ νὰ σωπαίνῃ.

—Σκασμὸς νὰ σὲ κόψ' ρὲ Φράγκο! Λογαριασμὸ θὰ σ' δώσου; σ' πῆρε καὶ σὴ σήκουσε!

—Μὰ βέβαια! πάρτε ὅ,τι ἔχομε κι' ὕστερα...

—Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ θεοῦ, δὲν θὰ σωπάσῃς, χριστιανέ μου; ἔχεις σκοπὸ νὰ 'μ' ἀποτελειώσῃς σήμερα;—φώναξε ἡ Νικολάκαινα ἔξω φρενῶν, σὰν εἶδε πῶς τ' ἀγριοκυτάγματα πηγαίνουν χαμένα.

—Πέστου τα, κερά μ', πέστου τα! Λογαριασμὸ μ' ζητάει ὁ ἐριφης! Κατὰ ντὶπ χαϊβάν'!

Ὕστερα ἀπὸ λίγο δρόμο ἤρθανε πιὰ σ' τὸ λημέρι, μιὰ πλατέα ἴσα μ' ἕνα καλὸ ἁλῶνι, ὁλοῦθε κλεισμένη ἀπ' ἄγρια βράχια καὶ ἀνοιχτὴ μόνο σ' τὸνα πλαγιὰ πὸ τὸ ρέμμα. Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τὰ μονοπάτια τῆς Κακῆς Σκάλας. Σ' τὴ μέση ἕνα ρημοκλῆσι, ὁ Ἅϊ Νικόλας, μὲ δάφναις καὶ μυρσινιὲς γύρω του, ἡμέρωνε κἄπως τὸν ἀγριότοπο· ζερβά του, σ' τὴ ριζοβουνιά, τρέχει ἀπὸ ψηλὰ τῆς Κρύας Βρύσης τὸ νεράκι τὸ κρυσταλλένιο καὶ χάνεται σὲ μιὰ σπηλιά, σκατεινὴ κι' ἀπάτητη· σιμὰ σ' τὴ βρύσι γέρικα θεωρατα πλατάνια ἰσκιάζουν τοὺς διαβάταις κι' ἀπ' αὐτὰ ὅλο τὸ μέρος ὀνομάσθηκε Πλάτανος.

Αὐτοῦ πέρα 'φυλάγαν οἱ κλέφταις ὅσους πιάσανε, σὰν ποντικοὺς σ' τὴν παγίδα κλεισμένους· θὰ βρῆκαν οἱ δικοί μας καμμιὰ πενηνταριά, γυναῖκες κι' ἄνδρες, ἀράδ' ἀράδα γύρω καθισμένους κατάχαμα. Μέσα σ' ὅλους καθώτανε κι' ἕνας γέρος παππᾶς, ὁ μόνος μὲ λυτὰ τὰ χέρια. Καθένας εἶχε σιμὰ καὶ τὸ γαϊδοῦρί του. Ὅσ' εἴχανε ἄλογα καλὰ ἢ μουλάρια τὰ χάσανε· τὰ οἰκονόμησαν οἱ κλέφτες μιὰ χαρὰ γιὰ νὰ μὴν τοὺς βαρένουνε. Μερικοὶ ἀπ' τοὺς δεμένους εἴχανε τὴν τύχη νὰ ἰσκιόνωνται κάτ' ἀπὸ τὰ πλατάνια, οἱ ἄλλοι ξεροψήνουνταν σ' τὸν ἥλιο τοῦ μεσημεριοῦ κι' ἔτρεχ' ἀπὸ πάνω τους ὁ ἱδρώτας ποτάμι· ποιὸς κοτοῦσε νὰ μιλήσῃ;

Σιμὰ σ' τὸν παππᾶ, κάτω ἀπ' τὰ δένδρα, βάλανε τὸν κὺρ Νικολάκη μὲ τὴ γυναῖκα καὶ τὴ δοῦλα του· τὸ περήφανο ἄτι του τὸν ἀποχαιρέτισε γιὰ πάντα, σὰν εὑρέθηκε τόσω ταιριαστὸ γιὰ τὸν καπετάνιο. Πάρα κάτω κάθησαν ὁ δάσκαλος κι' ὁ γέρο Γιάννης, ἔχοντας σιμὰ καὶ τὰ γαϊδούρια τους. Ὁ δάσκαλος, μὲ τὰ κατεβασμένα μοῦτρά του καὶ τὰ σβυμένα μάτια, φαινότανε πῶς πῆρε τὸ πράμμα κατάκαρδα κι' ἔκανε πιὰ τὴ ἀπόφασι νὰ πετάξῃ τὸ ξυλάγγουρο, π' ἀκομα τὸ δεμενο χέρι του σφιχτοκρατοῦσε. Διάβολε! δὲν ἦταν μικρὸ πράμμα! Ἕως τότε δὲν εἶχε πάθει τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὴν τρομάρα καὶ τὸ δέσιμο, μὰ βέβαια δεν θὰ μέναν αὐτοῦ οἱ κλέφταις. Δυστυχιά του! Ζύγωνε ἡ ὥρα ποῦ θἄμενε μοναχὰ μὲ τὴ φουφοῦλα του... Πᾶνε ἡ λυριτσαις του, ποῦ μὲ τόσο κόπο, μὲ τόσο καρδιοχτυπι τὴς κέρδισε καὶ τὴς ἔφερνε πάντα σαν φυλαχτὸ μαζί του.

(ἀκουσθεῖ)

Οὔτε φθινάσιν πληγεῖσα νόσοις (Σοφ. στ. 819)
Χωρὶς νὰ νοιώσεις ἀπ' ἀρρώστια (χρηστ)
Πρὸς ἕρμα τυμβόχωστον ἔρχομαι τάφου ποταινίου
(Σοφ. στ. 848)

πάω στὸ χωματένιο μνῆμα
γιὰ νἄβρω τάφο μου (Χρηστ.)
Κράτος δ' ὅτῳ κράτος μέλει
παραβατὸν οὐδαμοῦ πέλει (Σοφ. στ. 873-4)
Ἀλλὰ τὴ δύναμη ἐκεινοῦ, ποὖναι δική του
νὰ τὴν περιφρονεῖ (Χρηστ.)
Αὐτόγνωτος ὀργὰ (Σοφ. στ. 875)
Γινάτι (Χρηστ.)
οὔτε. . . . .
βίᾳ πολιτῶν τόνδ' ἂν ἠρόμην πόνον
(Σοφ. σ.. 906-7

Δὲν θἄπαιρνα ἐπάνω μου αὐτὸν τὸν κόπο
Ἐνάντια στοὺς πολίτες· (Χρηστ.)
Λεύσσετε (Σοφ.)
Ἰδιέτε !!! (Χρηστ.)
Ὀρνιθοσκόπον (Σοφ.
Ξηγάω τὰ πουλιὰ (Χρηστ.)
Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι
(Σοφ. στ. 10)

Ὅλα ὅσα ἔχω ἀκούνητα
μὲς στὴν καρδιά μου νὰ σοῦ πῶ (Χρηστ.)

Καὶ ὅποιος δὲν καταλαβαίνει καλὰ ἀπ' τὴν ἀρχαία, μπορεῖ νὰ νοιώσει φτάνει νἄχει μονάχα λίγο αἴσθημα μέσα του—πόσο πιστὰ καὶ μὲ πόση ζωὴ μετάφρασεν ὁ κ. Χρηστομάνος. Μὰ δὲν εἶναι μονάχα αὐτά· Νὰ ἕνα παράδειγμα, ποῦ μᾶς λέει, ὅτι οὔτε τὸ χαρακτῆρα τῶν διάφορων προσώπων ἔνοιωσε.

Ὡς μὴ 'μπολήσων ἴσθι τὴν ἐμὴν φρένα
(Σοφ. στ. 1663.)

Μ' αὐτὰ ἐμὲ δὲ μὲ πουλᾶς (Χρηστ.)

Αὐτὰ τὰ λέει ὁ Κρέοντας· ἡ μετάφραση παραδέχουμαι πᾶς εἶναι σωστὴ καὶ κατὰ λέξη· μὰ στέκουν τέτοια λόγια στὸ στόμα ἑνὸς Βασιλιᾶ; μπορεῖ νὰ μιλήσει ἕνας ἥρωας τραγικὸς μὲ τὴ γλῶσσα τοῦ ψυριώτη κουτσαβάκη ἢ ὅποιου ἄλλου ἥρωα τῆς ταβέρνας;

Καὶ βάζω ἀκόμα μερικοὺς στίχους ποῦ κυριαρχεῖ σ' αὐτοὺς ἡ παρανόηση στὴ λέξη, στὰ νοήματα, στὴ σύνταξη.

κισσήρεις ὄχθας χλωρὰ τ' ἀκτὰ
πολυσταφυλος (Σοφ. στ. 1130—1
οἱ κισσένιοι φράχτες,
οἱ πράσινες πλαγιὲς τῶν ἀμπελιῶν (Χρηστ.)
μολεῖν καθαρσίῳ ποδὶ Παρνασίαν
ὑπὲρ κλιτύν (Σοφ. στ. 1144—5)

ρυβολῶντας ἀπ' τὴν κορυφὴ
τοῦ Παρνασσοῦ (Χρηστ.)
αἳ σε μαινόμεναι παννύχιοι
χορεύουσι τὸν ταμίαν Ἴακχον. (Σοφ. στ. 1151-2)
καὶ ὁλονυχτὶς φρενιασμένες σὲ χο-
ρεύουν ἐσένα, ποῦ σκορπίζεις
τὴ ξεφωνητὴ χαρὰ (Χρηστ.)

Θαρῶ πῶς ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ τὰ κομάτια, τὰ μονάδικὰ καὶ περίφημα, θἄνε πιριττο νὰ εἰπῶ καὶ τίποτες ἄλλο γιὰ τὸ μεταφραστὴ καὶ γιὰ ὅσους βρῆκαν περίσταση νὰ κατηγορήσουν τὴ δημοτικὴ γλῶσσα.

Μιὰ μετάφραση τέτοια, χωρὶς ψυχή, χωρὶς καλλιτεχνικὸ ἐγώ, χωρὶς γλωσσικὸ καὶ καλλολογικὸ αἴσθημα περνάει σὰν ἀέρας ἀδύνατος, χωρὶς ν' ἀφίσει κανένα ἄλλο σημάδι παρὰ τὸ πρόσκαιρο βούημά του.

Ἂν θέλησεν ἕνας ἄνθρωπος, ποῦ νομιζει πῶς ἀξίζει κάτι, νὰ βρίσει τὸ Σοφοκλῆ καὶ νὰ δείξει στὸ φίλο του κ. Ξενόπουλο ὅτι ξέρει νὰ μεταφράσει ὅπως—ὅπως γιὰ νάν τοῦ δώσει αὐτός καὶ δεύτερο πιστοποιητικό, δὲ μπορεῖ κανένας νάν τὸν ἐμποδίσει. Ἄχ! ἔχει τόσες ἐλευθερίες ὁ Ἕλληνας!

ΑΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ